

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Муса Джаміль Салім Алсарайрех «Професійно-прикладна фізична підготовка майбутніх фахівців творчих спеціальностей у процесі фізичного виховання», представлену до разової спеціалізованої вченої ради Національного університету фізичного виховання і спорту України для захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії (кандидата наук з фізичного виховання та спорту) за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність дисертаційної роботи

Як справедливо вказує автор, у сучасну епоху інформаційної постіндустріалізації, значно зростають вимоги до людини, до міри та якості її розвитку. Разом з високим коефіцієнтом інтелекту, вільною орієнтацією у широкому інформаційному просторі, людині необхідно бути повноцінно розвиненою естетично, морально та фізично. Звідси впливає важливість гармонійного розвитку кожної людини, коли професійний розвиток пов'язаний з усіма іншими аспектами розвитку особистості. І тому особливої уваги набуває розвиток професійно важливих фізичних якостей.

Роль фізичної культури і спорту у розвитку і вдосконаленні професійно важливих фізичних якостей і психофізіологічних характеристик, поза сумнівом, важлива, і розвиток спеціалізованого (профільованого) фізичного виховання також необхідно розвивати у відповідності з темпами розвитку виробництва і суспільства.

Студентам, які навчаються за фахом дизайн, у своїй навчальній діяльності доводиться досить багато часу проводити за комп'ютером. І уся їх подальша робота буде пов'язана із тривалим перебуванням перед екраном монітора. Нерухома статична поза, мінімальні рухи верхніх кінцівок, характер яких одноманітний, а також постійна напруга зору, усе це негативно позначається на самопочутті людини. Попередити несприятливі дії цих чинників - означає зберегти здоров'я.

Високий рівень навчального навантаження на тлі низької рухової активності та тривалого збереження одноманітної статичної пози є одним з чинників затримки фізичного розвитку і психофізіологічного стану організму.

У дизайнерів, в першу чергу, відмічають порушення зору, стомлення м'язів рук і хребта, а також загальну втому.

Розумова діяльність людини супроводжується зміною функціонального стану різних органів і систем організму. Знижується величина умовних реакцій, згладжується реакція на різні за силою подразники, збільшується час реакції, знижується стійкість уваги. Збудливість зорового аналізатора підвищується після невеликою за інтенсивністю роботи. Найбільшій напрузі піддаються системи безпосереднього запам'ятовування і зосередження уваги. Розумова праця протікає при малій руховій активності. Це призводить до виникнення умов для підвищеної стомлюваності, зниження працездатності та погіршення самопочуття.

Саме тому розробка програм фізичної підготовки майбутніх дизайнерів має особливе значення, і обраний напрямок досліджень є актуальним і своєчасним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2016-2020 рр., згідно з темою кафедри психології і педагогіки “Технології психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності” (номер державної реєстрації 0121U108308) та плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2021-2025 рр. 2.9 «Мобілізація особистісного ресурсу суб'єктів спортивної діяльності засобами психолого-педагогічного супроводу» (номер державної реєстрації: 0121U108308).

Наукова новизна

Дисертація має наукову новизну у світлі декількох наукових напрямків. У першу чергу, в дисертаційній роботі виявлені професійно значимі рухові якості та психофізіологічні властивості для дизайнерів та розроблені контрольні вправи для оцінювання рівня розвитку професійно значущих рухових якостей та психофізіологічних властивостей. Також в дисертації представлена розроблена автором шкала оцінювання психофізіологічних властивостей дизайнерів.

Особливий інтерес, на наш погляд, має запропонований автором склад засобів професійно-прикладної фізичної підготовки для дизайнерів та експериментальне обґрунтування ефективності впливу програми фізичного виховання з професійною спрямованістю на оптимізацію психофізіологічних показників студенток-дизайнерів.

У цьому зв'язку можна відзначити, що представлена робота має певну новизну.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості їх використання для підвищення рівня загальної фізичної підготовленості, а також рівня розвитку професійно-значущих рухових якостей та психофізіологічних властивостей студенток, які навчаються за фахом “Дизайн”, шляхом оптимізації процесу фізичного виховання, відповідно до сучасних вимог, що пред'являються до майбутньої професійної діяльності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані експериментальними даними, відповідають меті та завданням роботи. Ступінь вірогідності отриманих результатів забезпечується тривалістю та кількістю експериментальних досліджень, використанням у роботі сучасних методів, які відповідають вимогам спортивної та наукової метрології, застосуванням адекватного завданням комплексу діагностичної апаратури.

Достовірність отриманих результатів забезпечується адекватністю методів меті і завданням роботи, достатнім обсягом і репрезентативністю емпіричного матеріалу.

Це забезпечує високий рівень наукової обґрунтованості положень, які розроблені в дисертації.

Характеристика основних положень роботи

Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, загальних висновків, методичних рекомендацій, списку посилань та додатків. Матеріали роботи викладено на 230 сторінках тексту комп'ютерного набору державною мовою. Вона складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних літературних джерел та додатків. Дисертація ілюстрована 29 таблицями та 38 рисунками. Список використаних джерел містить 293 найменування, серед яких 115 – іноземні автори.

У вступі обґрунтована актуальність роботи, зв'язок роботи з науковими програмами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, описано рівень наукової новизни, відображено особистий вклад автора, наведено дані про апробацію роботи і впровадження отриманих результатів в практику.

У першому розділі показано, що радикальні зміни в житті нашого суспільства вимагають значної переорієнтації, як цільової спрямованості професійної освіти, так і оптимізації конкретних форм, засобів і методів навчання. Потрібний пошук нових шляхів підвищення ефективності підготовки фахівців, у тому числі і в області фізичної культури.

Найбільш вираженими тенденціями, що характеризують сучасну структуру професійної діяльності фахівців в області фізичної культури і спорту, є: конкретна сукупність знань, умінь, якостей особистості, орієнтованих на застосування людиною у рамках обраної професії.

Проблема інтенсифікації і оптимізації педагогічного процесу у фізичному вихованні стоїть вже давно, і один із способів її рішення - це посилення мотивації занять фізичним вихованням і спортом, застосування активних і творчих методів і форм навчання.

Існує проблема у вивченні професії з точки зору застосування до неї ППФП, виділенні професійно важливих психофізіологічних якостей і властивостей особистості, визначенні рівня розвитку цих якостей за допомогою спеціальних тестів, розробки інноваційної програми для розвитку цих якостей не на шкоду загальній фізичній підготовці з урахуванням мотивів і потреб студентів.

У другому розділі надано методи, що використовувались відповідно до об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження, представлено організацію досліджень. Для реалізації поставлених завдань в роботі використано широкий діапазон методів дослідження: аналіз науково-методичної літератури; педагогічне спостереження; визначення антропометричних індексів; оцінювання рівня фізичного розвитку; тестування рівня фізичної

підготовленості; оцінювання функціонального стану студенток; тестування психофізіологічних властивостей; тестування професійно значущих рухових якостей; методи математичної статистики.

У третьому розділі представлено результати досліджень динаміки і рівня розвитку професійно значущих рухових якостей та психофізіологічних властивостей, здоров'я і фізичного стану студенток-дизайнерів 1-4 курсів. На підставі отриманих результатів автором зроблено наступні висновки: рівень розвитку кінестетичних, реагуювальних, орієнтаційних якостей, здатності до збереження рівноваги знижується в процесі навчання у ЗВО з 1 до 4 курсу в середньому на 18%; покращали показники професійної майстерності: виросла успішність за професійними предметами: живопис і композиція, покращали до 4 курсу результати художнього тестування, підвищилася точність відтворення заданого малюнка, але необхідно відмітити і зниження до 4 курсу показників розподілу уваги, обсягу механічного запам'ятовування, швидкості виконання завдання; вивчений рівень здоров'я студенток приводить до висновку, що лише 14% дівчат не мають відхилень в стані здоров'я в межах вікових норм; в усіх досліджених функціональних показниках, що характеризують стан серцево-судинної і дихальної системи, було виявлено достовірне зниження цих показників до 4 курсу, за період навчання у ЗВО; за усіма вивченими показниками фізичної підготовленості (рівень розвитку сили, швидкості, витривалості), в зіставленні з віковими нормами, розробленими для вищої школи, параметри студенток-дизайнерів знаходяться в межах "нижче середнього рівня". Більше того, вже на 1 курсі ні по одному з досліджених в ході тестування показників студентки-дизайнери не досягли нормативного рівня.

Крім того, в ході констатувального експерименту виявлено, що професійно значимими руховими якостями є: кінестетичні, реагуювальні та орієнтаційні, про що свідчить кореляційний аналіз, що враховує характер, кількість і міру тісноти взаємозв'язків рухових якостей та психофізіологічних властивостей з професійними вміннями. Значущість цих рухових якостей та психофізіологічних властивостей для подальшої професійної діяльності підтвердила професіограма дизайнера, яка була досліджена.

У четвертому розділі показано, що збільшення обсягу засобів ППФП до 25%, 50% або до 75% не призводить до достовірного погіршення показників загальної фізичної підготовленості студенток, тоді як професійно значимі показники фізичної підготовленості та психофізіологічні показники статистично достовірно покращуються. Збільшення обсягу засобів ППФП до 75% не привело до збільшення кількості показників рівня ППФП, ніж при використанні програми з 50% засобів ППФП.

Найбільш ефективною виявилася експериментальна програма №2 (50% ППФП). Тут спостерігалось статистично достовірне поліпшення 60% показників ЗФП у студенток ЕГ₂. Психофізіологічні показники у студенток цієї групи зазнали ще більше виражені позитивні зміни (95%).

Середню ефективність мала експериментальна програма №3, де реалізовувалася інноваційна програма із 75% засобів ППФП, статистично

достовірне поліпшення сталося у 60% показників ЗФП. Перевага ж над показниками студенток інших груп тут не спостерігалася. У психофізіологічних показниках достовірне поліпшення відзначалося за дещо меншим числом показників, ніж в групі ЕГ₂, але більшим, ніж в групі ЕГ₁ і контрольній. Так, в цій групі достовірно покращало 60% показників.

У студенток групи ЕГ₁ реалізація інноваційної програми із 25% засобів ППФП привела до позитивних змін більшого числа показників у порівнянні з контрольною групою. Так, сталося статистично достовірне поліпшення 60% показників ЗФП. У психофізіологічних показниках спостерігалися більш виражені зміни: у студенток цієї групи за період експерименту сталося поліпшення 45% показників.

Таким чином, результати проведеного дослідження дають підстави стверджувати, що для оптимізації навчального процесу і поліпшення рівня розвитку професійно значущих фізичних якостей і функціонального стану систем організму, необхідних для успішної роботи майбутньому дизайнерові, необхідно до занять з фізичного виховання цілеспрямовано включати ППФП у обсязі 50%.

У п'ятому розділі проведено узагальнення теоретичного аналізу і експериментальних даних. Показано, які результати доповнюють та підтверджують результати досліджень інших авторів. Також представлено результати, які мають наукову новизну в якості отриманих вперше.

У висновках дисертації викладені основні результати роботи, кількісні й якісні показники здобутих результатів.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором.

Наукові результати дисертації висвітлені в 9 наукових публікаціях (зараховуються як 8): 4 статті (зараховуються як 3) у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України; 4 публікації апробаційного характеру; 1 публікація додатково відображає наукові результати дисертації. Результати роботи доповідалися на регіональних та міжнародних конференціях.

Таким чином, в опублікованих роботах достатньо повно викладені питання професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх дизайнерів.

Зауваження щодо змісту дисертації та анотацій

1. В четвертому розділі представлено загальну характеристику блоків вправ, за якими проводилась професійно-прикладна підготовка майбутніх дизайнерів. Але з опису цих блоків не спостерігається, як відрізняється професійно-прикладна фізична підготовка студентів творчих спеціальностей від загальної фізичної підготовки. Адже всі представлені блоки є в програмі загальної фізичної підготовки (рухливі і спортивні ігри, гімнастичні вправи тощо). Можливо, були задіяні авторські розробки оригінальних вправ для професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх дизайнерів?

2. У другому розділі ви позначаєте задіянні методи діагностики функціонального стану. За яким підходом ви визначали тести для отримання інформації стосовно функціонального стану та особливостей прояву психофізіологічних властивостей та професійно-значущих рухових якостей майбутніх дизайнерів?

3. На нашу думку, було б доречно в дисертації вказати на відмінність досліджуваних фахівців від інших творчих професій стосовно прояву індивідуально-типологічних характеристик, які впливають на організацію і проведення занять з фізичного виховання.

Однак зазначені недоліки не принципові і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Висновок

Дисертаційна робота Муса Джаміль Салім Алсарайрех «Професійно-прикладна фізична підготовка майбутніх фахівців творчих спеціальностей у процесі фізичного виховання», є спеціально підготовленою кваліфікаційною науковою працею на правах рукопису, яку виконано здобувачем особисто, відповідає спеціальності 017 – Фізична культура і спорт та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та п.10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 979 від 21.10.2020 та внесеними згідно з Постановою КМ № 44 від 12 січня 2022), а її автор – Муса Джаміль Салім Алсарайрех – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт.

Доктор наук
з фізичного виховання та спорту, професор,
завідувач кафедри олімпійського
і професійного спорту,
спортивних ігор та туризму
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди

Жаннета КОЗИНА

